

संस्कृतम् (ऐच्छिकम्) (कोड सं. 022)
पाठ्यक्रमः परीक्षानिर्देशाश्च (2018 - 2019)

अवधि: – होरात्रयम्

कक्षा – XII प्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारो भागाः भविष्यन्ति ।

अङ्काः

भागः 'क' अपठित-अवबोधनम्

15

भागः 'ख' रचनात्मककार्यम्

15

भागः 'ग' पठित-अवबोधनम्, संस्कृतसाहित्येतिहासस्य परिचयः ।

50

भागः 'घ' छन्दोऽलङ्कार-परिचयः

20

प्रतिभागं विस्तृतविवरणम्

भागः 'क' अपठित-अवबोधनम्

अङ्काः(15)

कालांशः(32)

1. 40-60 शब्दपरिमितः एकः सरलः अपठितः गद्यांशः ।

5

प्रश्नवैविध्यम्

i. एकपदेन उत्तरम्

1

ii. पूर्णवाक्येन उत्तरम्

2

iii. भाषिककार्यम् - सर्वनामस्थाने संज्ञाप्रयोगः,
विशेषण-विशेष्य/पर्याय/विलोमादिचयनम्,
कर्तृ-क्रिया-पदचयनम्

2

2. 80-100 शब्दपरिमितः एकः सरलः अपठितः गद्यांशः ।

10

प्रश्नवैविध्यम्

i. एकपदेन उत्तरम् (प्रश्नद्वयम्)

2

ii. पूर्णवाक्येन उत्तरम् (प्रश्नद्वयम्)

4

iii. भाषा- सम्बद्धकार्यम् – सर्वनामप्रयोगः/संज्ञाप्रयोगः,
विशेषण-विशेष्यप्रयोगः
शब्दार्थचयनम्/विलोमादिचयनम्,
कर्तृ-क्रिया-पदचयनम्

2

iv. समुचितशीर्षकप्रदानम्

2

भागः 'ख' रचनात्मकं कार्यम्

अङ्काः(15)

कालांशः(32)

1. कथासंयोजनम्/क्रमायोजनम्

5

2. सङ्केताधारितम् वर्णनम् (प्रदत्ततथ्यसाहाय्येन)

5

3. हिन्दीभाषायाम् आङ्ग्लभाषायां वा लिखितानां पञ्चसरलवाक्यानां संस्कृतभाषया अनुवादः

5

भाग: 'ग' पठित-अवबोधनम्

अङ्काः(50) कालांशाः(105)

पठित-अवबोधनम्	
1. अंशत्रयम्	15
एकः गद्यांशः, एकः पद्यांशः, एकः नाट्यांशः च ।	(5+5+5)
पाठ्यांश-आधारितं प्रश्नवैविध्यम्	1
एकपदेन उत्तरम्	2
पूर्णवाक्येन उत्तरम्	2
भाषिककार्यम्	
विशेषण-विशेष्यप्रयोगः / अन्वितिः	
पर्यायः/विलोमादिचयनम्, वाक्ये कर्तृक्रिया-पदचयनम्	
2. पाठप्रसङ्गानुसारं शब्दार्थलेखनम्	2
3. कथनानि आश्रित्य प्रश्ननिर्माणम्	4
4. भावार्थलेखनम्	(3+3)
5. अन्वयलेखनम्	3
6. पाठ्यपुस्तकम् आधारितं भाषिककार्यम्	2x5=10
➤ कर्तृ-क्रियापदचयनम्।	
➤ विशेषण-विशेष्यचयनम्।	
➤ सर्वनामसंज्ञाप्रयोग।	
➤ पर्याय-विलोमादिचयनम्।	
➤ कः कं कथयति ।	
7. संस्कृतसाहित्येतिहासः	10

भाग: 'घ' छन्दोऽलंकारपरिचयः

अङ्काः(20) कालांशाः(41)

1. i. लघुयुक्तविवेकः	2
ii. अधोलिखितछन्दसां सोदाहरणम् सामान्यज्ञानम्	4
छन्दांसि – अनुष्टुप्, उपजाति, वंशस्थ, वसन्ततिलका, मालिनी, शिखरिणी, शार्दूलविक्रीडितम्, मन्दाक्रान्ता । (प्रदत्तश्लोकेषु छन्दसः अभिज्ञानमाध्यमेन, प्रदत्तपरिभाषासु रिक्तस्थानपूर्तिमाध्यमेन च परीक्षणम्)	
2. श्लोकेषु छन्दसंज्ञानम्	4
3. अधोलिखित-अलंकाराणाम् उदाहरणसहितलक्षणम्।	10
क) शब्दालङ्काराः – अनुप्रासः, यमकः, श्लेषः	3
ख) अर्थालङ्काराः –	3
➤ उपमा, रूपकम्, उत्प्रेक्षा, अर्थान्तरन्यासः ।	2
➤ प्रदत्तश्लोकेषु अलंकारस्य अभिज्ञानमाध्यमेन परीक्षणम् ।	2
➤ प्रदत्तपरिभाषासु रिक्तस्थानपूर्तिमाध्यमेन परीक्षणम् ।	2

पुस्तकानि

- शाश्वती - द्वितीयः भागः (पाठ्यपुस्तकम्) रा. शै. अनु. प्र. परि. द्वारा प्रकाशितम् ।
- व्याकरणसौरभम् (संशोधितसंस्करणम्) रा. शै. अनु. प्र. परि. द्वारा प्रकाशितम् । (सहायकपुस्तकम्)
- हायर संस्कृत ग्रामर (एम् आर् कालेलिखितम्)
- रचनानुवादकौमुदी (सहायकपुस्तकम्) कपिलदेवद्विवेदीलिखितम् विश्वविद्यालयप्रकाशनम्, वाराणसी ।
- संस्कृतसाहित्यपरिचयः (सन्दर्भपुस्तकम्) (संशोधितसंस्करणम्) रा. शै. अनु. प्र. परि. द्वारा प्रकाशितम् ।